

stb.) Ilyesformán a CD tehát egyszerre tölti be a haladóknak szóló nyelvoktató tananyag és az országismereti segédeszköz funkcióját.

Az egyes szövegek kiemelt szavai két funkciót keltenek életre, egyrészt jelzik az *internetes elérés* útját (pl. az országgyűlésről: www.mkogy.hu, az időjárásról: www.met.hu, a borokról: www.borvirag.hu stb.), másrészt pedig aktiválják a *fotógalériát*, ahol számos – nagyon jó minőségű! – fotót lehet megtekinteni, a jáki templomtól és a gemenci erdőtől kezdve Hollókőn és Aggteleken keresztül a Hortobágyig és a Budai Várig, de a híres magyar paprika és a szüretelés képe is felbukkan a kép-tárban.

Az országismereti rész funkciói között – hasonlóan a tananyaghoz – kérhetünk angol *fordítást*, és aktiválhatjuk a *szótárt* is. A tanuló ellenőrző játékon is részt vehet, a *Kvíz* funkcióban tíz kérdést kap, a legváltozatosabb témakörökből, pl. Deák Ferenc és Balassi, 1956 és a Turulmadár, Steindl Imre és FTC stb.

3. Az oktatóanyag harmadik része egy rendkívül előremutató, újszerű kezdeményezés iskolapéldája. E multimédiás anyag újszerű vonása az **internetes csatlakozás** lehetősége: a CD felkínálja a Magyarországról szóló internetes anyagok elérésének lehetőségét is.

A CD-ROM igényes kivitelű, vizuálisan szépen megtervezett alkotás. A mozaikszerű tartalomjegyzék és a számos ikon remélhetőleg nemcsak a számítógépes játékokon felnőtt fiatal generáció, hanem a hagyományos eszközökhöz szokott tanuló számára is átlátható, könnyen kezelhető lesz.

MATICSÁK SÁNDOR

**Hlavacska Edit–Hoffmann István–Laczkó Tibor–Maticsák Sándor:
Hungarolingua 3. Magyar nyelvkönyv haladóknak.
Debreceni Nyári Egyetem. 1999.**

(Kis kitekintéssel a haladó szintű magyar mint idegen nyelv tankönyvekre)

Haladó nyelvkönyvekkel, tananyagokkal nincs elkényeztetve a magyar mint idegen nyelvet tanító (továbbiakban: MID) tanár. Örvendetes tény, hogy kezdő tankönyvekből lassan-lassan már igényünk és ízlésünk szerint válogathatunk, de ugyanez nem mondható el a haladó szintről. A MID-nyelvkönyvírás „második hőskorából” való Bánhidyt Zoltán–Jóky

Zoltán *Ungarisch über Ungarn* című, haladó tankönyve, amely német forrásnyelvre épül. Az 1962-ben, a Tankönyvkiadónál megjelent tankönyv az előszavában megjelölt célja szerint hungarológiai szövegeket tartalmaz: szemelvényeket a magyar művelődéstörténetből. A hagyományos felépítésű leckék (szöveg – kérdések – lexikai és grammatikai gyakorlatok) tematikája tudatos válogatás eredménye, valóban átfogó képet ad a magyar kultúráról. Rendkívül találékony szerzői fogással a kötelező, politikai ihletettségű, a rendszert dicsérő „aktuális” cikkek külön részben találhatók, tehát elhagyhatók (*Pillanatképek a szocializmus felé vezető útról*). A rendkívül alaposan megszerkesztett név- és tárgymutató, valamint szótár segíti az eligazodást. A haladók számára kiválogatott, német–magyar kontrasztív szemléletű, funkcionális és leíró elemeket egyaránt magában foglaló grammatika megérdemelne egy alapos elemzést – példaként állhat és forrásul szolgálhat a jövőbeni haladó magyarnyelvkönyvek számára.

A haladó tankönyvek igen rövid sorába tartozik még Bencze Ildikó *Magyar civilizáció és magyarságismeret* (Aula Kiadó, 1995.) c. tankönyve. Az olvasókönyv típusú tananyag többnyire szerkesztett, de meglehetősen nehéz szövegeket tartalmaz. Gyakorlatai főként a szókincsbővítést szolgálják. Sok frazeológiát tanít és gyakoroltat.

Sajátos oktatási szituációra – nagy óraszámú, célnyelvi környezetben tartott, szakmai előkészítő szuperintenzív tanfolyamokra készültek a *NEI*, majd *MANYI* haladó tananyagai – ezek elemzése más szempontokat igényel.

A *Hungarolingua 3.* külsejét, elrendezését, illusztrációit tekintve szerves folytatása a sorozat megelőző darabjainak. Hogy a Nyári Egyetem és az ahhoz kapcsolódó kurzusok tananyagaként hogyan használható, azt nem tudom megítélni; én két „egyéb” csoportban próbáltam ki. Az egyikben különböző helyekről érkezett, az előzetes felmérés alapján erős középhaladó-gyenge haladónak ítélt diákok voltak. A másikat többségében magyar gyökerű diákok alkották, azaz magyar szülőktől, nagyszülőktől, esetleg környezetnyelvként tanulták a magyart.

A 12 leckéből álló tananyag jól ötvözi az aktuális kérdéseket az általános ismeretekkel. *Az emberi külső, Öltözködés, Közérzet, Család, Lakóhelyünk, Környezetünk, Szabadidő, Ünnepek, Ügyintézés, A Föld, Társadalom, Tanulás* témakörökben újságcikkeket, ismeretterjesztő szövegeket, irodalmi részleteket és párbeszédet tartalmaznak. A rendkívül színes, változatos, hasznos információkat tartalmazó fejezetek elsősorban a tanárt dolgoztatják meg: ahhoz, hogy az olvasgatáson túl valóban gyü-

mölcözően feldolgozzák, elsajátítják a diákok a tananyagot, módszertanilag alaposan elő kell készíteni a tananyagot, s természetesen az órákat. Kevés a gyakorlat, a feladat. A rendkívül életszerű párbeszédnek „elröpülnek”, ha nem kapcsolunk hozzájuk valamilyen tennivalót; a leckék szövegeiben felvetett problémákat, nézeteket, véleményeket irányított beszélgetés, vita formájában többször elő kell hozni ahhoz, hogy elmélyüljenek. Különösen vonatkozik ez a szókincsre. A szövegek mellett szókincsbővítő összefoglalásokat találunk, amelyeket minden diák nagyon kedvelt. Ezek feldolgozása, ellenőrzése azonban a tanárra marad. Ugyanez a helyzet az irodalmi részletekkel: mind a szókincs, mind az irodalom-ill. művelődéstörténeti ismeretek átadása és számonkérése a tanárra van bízva.

A szövegek nehézségi foka (egyszerűbb vagy bonyolultabb mondat-szerkezetek, frazeológia) és a kiemelt szókincsbővítő feladatok nem egészen egységesek: helyenként túl könnyűek (pl. az emberi testnél a már alapfokon ismert testrészeket alig-alig egészíti ki, pedig középhaladó-haladó szinten erre már igény mutatkozik); ugyanakkor az irodalmi idézetek szókincsre próbára teszi a tanulókat.

Újszerűsége, jól használhatósága szempontjából külön kiemelendő a 9., az ügyintézésről foglalkozó fejezet. Az adásvételi szerződés, a biztosítási szerződés, a tartózkodási engedélyhez szükséges eljárás bemutatása a megszerzett nyelvi ismereteken túl gyakorlati haszonnal is jár.

Ha az „országimázs” felkapott fogalmát a tankönyvekre is kiterjesztenénk, ez a tankönyv minden bizonnyal különdíjat kapna. Ízlésesen, túlzásoktól mentesen hívja fel a figyelmet az ország valódi kincseire. Szakít a csikós-gulyás központú szemlélettel, mégis a külföldiek elé tárja hazánk értékeit: visszafogott büszkeséggel beszél a magyar borokról, a magyar kutyafajtákról, a Hortobágyról, a magyar mezőgazdaságról vagy akár világhírű tudósainkról. Nagy örömmre szolgált, hogy a közismert „magyar pesszimizmus” alig-alig van jelen: a szerzők felismerték, hogy az önostorozás számára nem egy külföldiek számára írt nyelvkönyv a legjobb hely.

A válogatott szövegek érdekesek, információgazdagok; a tankönyv számára írt párbeszéd – a hallgatók véleménye szerint is – helyenként mesterkélt, „tankönyvízű”. (Kétségtelen, hogy minden tankönyvírótnak ez a feladat tesz leginkább próbára: minél alacsonyabb szintű a nyelvkönyv, annál könnyebben esünk abba a hibába, hogy a leegyszerűsített nyelvhasználat akarva-karatlanul túlzottan leegyszerűsített, nemegyszer gyerekes gondolkodásmóddal társítjuk.)

A leckékbe szervesen beépülő, ugyanakkor optikailag elkülönített nyelvtani magyarázatok összegző jellegűek: egy-egy funkcionális kategóriát összefoglalva bemutatják az ismert és az eddigi tanulmányokból kimaradt „maradék” ismereteket. A nyelvtani tájékozódást jól használható tárgymutató segíti.

Az összefoglaló tárgymutatóban a *Szókincs* kategóriában találjuk, de sokkal több ennél a *Beszédshituációk* leckénkénti bemutatása, felsorolása. Ismereteim szerint ilyen jellegű, mélységű összefoglalás egyedül a *Küszöbszint* (nem egészen publikus) követelményrendszerének leírásában található, tankönyvi feldolgozása pedig sehol. A jelen tankönyv mindenképpen mintaértékű ebből a szempontból.

Külső megjelenését, az illusztrációkat tekintve a tankönyv ízléses, tetszetős. Különösen a fotók jó minőségűek. A használhatóságot egyetlen tényező zavarja, hogy az egyes leckék nem különülnek el egymástól.

Summázva: a tankönyv tartalmilag és külsejében megüti a sokat irigyelt, nívós „nyugati” nyelvkönyvek mércéjét, tehát szégyenkezés nélkül adhatjuk az onnan érkező diákok kezébe. A forgalomban lévő nyelvvizsgák követelményszintje szerint erős középhaladó–haladó szinten, tanári irányítással jól használható. Reméljük, hogy kiegészítésként nemsokára megszületik hozzá egy gyakorlófüzet is, amely használati értékét jelentősen növelné.

* * *

Hát, megszületett! Még a recenzió nyomdába kerülése előtt, az Ünnepi Könyvhetet közvetlenül megelőzve kézbe vehettük a várva-várt munkafüzetet, amelyet *Hlavacska Edit* és *Laczkó Zsuzsa* állítottak össze. A tankönyvhöz szorosan kapcsolódva fejezetenként kb. 30-35 gyakorlatot találunk, melyek a leckék menetét követik: a lexikai, grammatikai és szituációs, az olvasott és hallott szövegek értését, a frazeológiát ellenőrző gyakorlatok nem különülnek el egymástól élesen. A gyakorlattípusok között találunk kiegészítő, párosító, csoportosító, helyettesítő, szinoníma- és antonímakeresőket, s ami feltűnő és dicséretes: alig-alig van transzformációs grammatikai feladat. Ha a szerzők valami ilyesmit akarnak számonkérni, akkor is szituációba helyezik a mondatokat. Ami a könyvben kiemelkedő és újszerű, az a munkafüzetben is megvan: a különböző beszédhelyzetekben szükséges megnyilatkozásokat gyakorolhatják a tanulók; gazdag és naprakész a szókincs; az egyes témakörökre jellemző frazeológia a munkafüzetben tovább bővül.

A munkafüzet szellős, jól átlátható, elegendő hely van a beírásra. Nagyon hasznos, hogy az egyes gyakorlatok mellett oldalszám mutatja a tankönyv odavágó részét.

A munkafüzet és a kazetták megjelenésével gyakorlati funkciót kaptak az irodalmi részletek, használhatóbbak lettek a párbeszéddek: a tankönyvben olvasható szövegek elhangzanak kazettán és a füzetben gyakorlat kapcsolódik hozzájuk. A hanganyag előadóinak színvonala némileg egyenetlen: érdekes módon a férfi előadók a természetes tempónál lassabban és némileg túlartikulálva, a nők átlagos gyorsasággal beszélnek.

Összegezve a fentieket megállapíthatjuk, hogy a *Hungarolingua 3.* tananyagcsomag lehetőséget nyújt a gyümölcsöző és élvezetes tanulásra.

HEGEDŰS RITA

Új finn–magyar szótárak

A magyar és a finn nyelv hosszú idő óta nem rendelkezik olyan nagyvagy kéziszótárral, mely az újabb szóanyagot is magában foglalja, kielégítendő ezzel a modern világban való korszerű kommunikáció követelményeit.

A korábbi időszakokból a finn–magyar, magyar–finn kapcsolatokról pusztán a szótárirodalmat áttekintve megállapítható, hogy a népek és nyelvek közötti érdeklődés hosszú időre tekint vissza, ugyanakkor csupán egyetlen tudományos tevékenységre és köznapi használatra alkalmas (de egyre alkalmatlanabb) középszótár készült. Eddig a következő szótárak jelentek meg: Szinnyei József: *Finn–magyar szótár* (1884), Weöres Gyula: *Magyar–finn szótár* (1934), Papp István: *Finn–magyar szótár* (1962, melynek már három – változatlan – kiadása is megjelent), Nyirkos István: *Unkarilais–suomalainen sanakirja* (1969, melynek 1976-ban, illetve 1996-ban jelent meg zsebszótár változata *Suomi–Unkari–Suomi taskusanakirja* címmel), Papp István–Jakab László: *Magyar–finn szótár* (1985), Szabó T. Ádám: *Lyhyt unkari–suomi sanakirja* (1986).

A fenti sor az utóbbi években két újabb szótárral gazdagodott: 1998-ban jelent meg Pusztay János szerkesztésében a *Finn–magyar szójegyzék az EU Magyarországhoz írt véleményéhez*, és 2000 tavaszán a Varga Judit–Sirikka Saarinen szerzőpáros *Veikö kissa kielen? – Finn–magyar frazeológiai szótára*.